

Зазначимо, що у ті часи у середньовічній Європі триває епоха так званого «Готичного відродження», яка збіглася з посиленням ролі міста в тогочасному державному утворенні. Саме тоді й виникло гасло «міське повітря робить людину вільною».

У XV ст. відбувається відродження міста Києва та інших міст України на основі так званого Магдебурзького права міського самоврядування. Треба зазначити, що відповідні норми міського самоврядування мали місце раніше, ще за часів Вітовта чи Ольгерда, але підтвердження зазначених вище подій відсутні через втрату документів.

Із наданням Києву Магдебурзького права мешканці, які сповідували переважно православну віру, отримали більше прав порівняно з тими, що вони мали в умовах засилля католицизму на українських землях [3, с. 169].

Відтак, основою київського життя з початку 90-х рр. XV ст. до кінця XVIII ст. стало Магдебурзьке право, яке й визначало статус міста не лише у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій, а й за часів Гетьманщини під безпосередньою владою Російської імперії. Статус Києва як вільного міста залишався переважно непорушним, хоч, зрозуміло, і зазнавав певних змін, спричинених пануванням різних володарів.

Література

1. История средних веков: учебник для студ. ист. фак. пед. ин-тов / М. Л. Абрамсон, А. А. Кириллова, Н. Ф. Колесницкий и др.; Под ред. Н. Ф. Колесниченко. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 575 с.
2. Дзюба Е. Н. Культура / Е. Н. Дзюба // История Киева: 4 т. – Т. 1: Древний и средневековый Киев / [Гл. ред. кол.: Кондуфор Ю. Ю. (гл.) и др.]. – К.: Наукова думка. – 1982. – С. 253-336.
3. Павленко Ю. В. Нарис історії Києва / Ю. В. Павленко. – Київ: Фенікс, 2004. – 480 с.

УДК 340.12; 10:34: 947

Воронкова В. Г., д.ф.н., професор,

Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИМІРІВ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Першочергово термін «Філософія права» з'явився у юридичній науці і його автором був німецький юрист Г. Гуго, який користувався ним для визначення «філософії позитивного права». Значного поширення цей термін набув у гегелівській «Філософії права» (1820 р.), предметом якої є ідея права, поняття права та його здійснення. Філософія права займається дослідження змісту права, його сутності, засад і місця у світі, цінностей і

значущості, ролі в житті людини, суспільства і держави. Філософія права – це вчення про способи людського буття, яке полягає в тому, що наявне буття взагалі є наявне буття вільної волі. Діалектика цієї волі збігається з філософським конструюванням системи права як «царства реалізованої свободи», що являє собою ієрархію особливих прав – від абстрактних форм до конкретних. Перетворення права на закон шляхом законодавства надає праву форму всезагальності і адекватної визначеності. Закон – це конкретна форма вираження права, а сама держава, на думку Г. В. Ф. Гегеля, – це правове утворення. Право виявляється як додаткові організаційно-управлінські засоби, покликані урівноважувати, а при необхідності і блокувати деструктивні прояви трансгресивної поведінки людини. Специфіка філософії права формулюється як «право, свобода і закон як проблема людини». Саме тому до парадигми філософії права, що поглиблює проблеми людини, належать такі парадигми: 1) парадигма людини як центра права і критерію соціально-нормативного регулювання; 2) парадигма поступового правового розвитку (прогресу, регресу, стагнації); 3) парадигма структурної функціональності правового середовища людини. Предмет філософії права формується у контексті наступних парадигми: 1) парадигми юридичної антропології; 2) парадигми онтології юридичної антропології (уявлення про буття людини у сфері права); 3) парадигми юридико-етнографічної антропології (юридичної географії). Філософія права як самостійний науковий напрямок правознавства включає як предмет аналізу юридичну діяльність людини, її специфічні зв'язки і відносини з правом, державою і соціальною свободою, що аналізуються на матеріалах сучасних форм правового життя. Антропологічні засади філософії права як філософії людини свідчать, що в її центрі парадигма людини як осередку права і критерію соціально-економічного регулювання. Саме право дає можливість людині використовувати правові засоби для реалізації своїх замислів і в цьому виявляється родова сутність людини. Центральна тема філософії права – пояснення сутності людини, яка усвідомлює та реалізує право та її свободи. Саме не випадково ще Гумбольдт вважав, що право є законодавче самообмеження держави і має діяти на користь людини. Змістом відносин «держава-людина» є існування людини не для держави, а «для себе», «для своїх цілей». Правова база, створена державою, має відповідати певній сукупності необхідних принципів взаємодії людини і держави: 1) забезпечення прав людини у повному обсязі; 2) забезпечення добровільності громадської кооперації; 3) забезпечення повноцінного соціального арбітражу, встановлення діалогу з кожною окремою людиною; 4) ідейний плюралізм і терпимість до поглядів іншої людини. Суть антропологічних вимірів філософії права зводяться до того, щоб:

1) відповідати ідеям, принципам і парадигмам юридичної антропології; 2) являти собою ревізію нового правового руху. Критерії філософії права – це своєрідні «датчики», за допомогою яких можна відстежувати, оцінювати і реєструвати стан соціуму. Це, по перше, система конституційних прав і свобод людини; по-друге, природне середовище, що оточує людини; по-третє, сфера механізмів і процедур правового захисту особистості. З позицій юридичного право розуміння, буття права включає в себе об'єктивні властивості та істотні характеристики права як всезагальної і необхідної форми рівності, свободи і справедливості у суспільному житті людей. З виникненням цивілізації розпочинається процес становлення людини як правової істоти. Правова сутність людини не є незмінною і ми не можемо погодитися з уявленнями прихильників природничо-правової теорії про вроджені права людини. Право, як і держава, історичні, а людина і соціум поступово досягають правових форм свободи, рівності і справедливості. З цього погляду, історію людства слід уявити як досягнуті з великими труднощами просування вперед по шляху від рабства, деспотизму і тоталітаризму до свободи, права і справедливості. Важливою частиною культури суспільства є правова культура як здатність людей і держави жити у межах правової форми. Правова аксіологія передбачає співвідношення права і закону та має сенс у рамках юридичного праворозуміння. Юридична аксіологія розглядає право як цінність (як мету, імперативну вимогу) і має справу з ціннісними судженнями про правове значення позитивного права і держави. Природничо-правова аксіологія виступає у вигляді зразка, цілі і критерію для оцінювання позитивного права, законодавчої влади і держави. При цьому природне право трактується як моральне явище і сприймається як абсолютна цінність. Юридична аксіологія є більш розвинутою формою юридичного праворозуміння і пояснення цінності права порівняно з природничо-правовою концепцією. У юридичній аксіології мова йде про ціннісне судження й оцінювання з позиції права правового смислу і значення закону і держави, про їх правову якість, про їх відповідність імперативам права як ціннісно необхідного. Водночас людина, адаптуючись до соціокультурної реальності, обмежує себе правовими рамками, і тим самим стає *homo juridicus*.

Таким чином, концептуальні засади антропологічних вимірів філософії права зводяться до філософії людини, в основі якої взаємодія людини і права. Право як результат соціокультурної адаптації людини несе в собі відбиток людської присутності, а, отже, є антропоморфним, соціокультурним, плинним. Становище людини у сучасному соціумі є нестійким з правового, соціального і економічного погляду. Антропологічний концепт філософії права – це гуманітарна експертиза

юридичних документів переважно пов'язана з позицією суб'єкт-суб'єктних відносин. Основні завдання антропологічного аналізу: 1) отримання емпіричних даних про правові умови життєдіяльності людини й організацій; 2) визначення «розривів», найбільш загальних проблем, неефективних методів правового регулювання між людьми; 3) визначення найбільш перспективних методів правової регламентації з погляду комфортності виконання людьми правових команд. Сфера конкретного антропологічного концепту включає: роль, становище, статус людини у правовому регулюванні; прогнозований стан громадянського суспільства, суспільних відносин у цілому як результат правового впливу. Тому філософія права – це антропологія і аксіологія людини.

УДК 378.014.15 (043.2)

Головко С. Г., к.і.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»

Важливим кроком у розбудові вітчизняної освітньої галузі стало прийняття Верховною Радою України Закону «Про вищу освіту» [1]. Новий закон вступив у дію у вересні 2014 року, і з його реалізацією пов'язують якісні зміни у системі підготовки висококваліфікованих фахівців та запровадження європейських стандартів вищої освіти. Новий Закон спрямований на забезпечення сталого соціально-економічного, високотехнологічного та інноваційного розвитку країни за рахунок якісної підготовки конкурентоздатного людського капіталу, посилення зв'язку суспільства та вищої освіти і науки. Закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади функціонування вищої освіти на принципах інтеграції освіти, науки та інновацій, автономії вищих навчальних закладів, рівного доступу до якісної вищої освіти, співпраці вищих навчальних закладів з бізнесом і державою.

Концептами стратегії розвитку вищої освіти України, на яких базується чинний закон, є принцип правового забезпечення реалізації права громадянина на вищу освіту, що досягається шляхом запровадження механізмів її прозорості та відповідальності, посилення наукової складової, академічної мобільності та автономії вищих навчальних закладів, здійснення громадського контролю якості освітніх послуг.

Серед найбільш важливих положень Закону «Про вищу освіту», що матимуть визначальний вплив на розвиток освітньої галузі, можна виділити ініціювання створення Національного агентства із забезпечення якості